

HÅKAN GERGILS:

Den falska bilden av Nicaragua

Den bild vi fått i Sverige av Nicaragua stämmer inte med den som möter vid ett besök där.

Sverige har — precis som vilket kommunistiskt land som helst — bara haft kontakter med sandinisterna. Det gäller inte bara den offentliga administrationen utan företagare och fackföreningar.

Varför tar inte svenska tidningar, radio och TV upp frågan om hur vi kunnat vara så vilseledda om den nicaraguanska opinionen?

Håkan Gergils är mediakonsult och VD för Ecofin.

Den 25 februari hölls allmänna val i Nicaragua. I dag tycks alla vara överraskade. Sandinisterna förlorade, och oppositionen UNO vann stort. Ja, en jordskredsseger med 55 procent mot 40 procent för Daniel Ortegas sandinister.

Hur kunde detta hända? Hur kunde alla opinionsundersökningar visa fel?

Det var inte så att alla opinionsundersökningar visade fel. Två opinionsserier, från undersökningsinstitut i Costa Rica och Venezuela, visade kontinuerligt en övervikt för Violeta Chamorro och hennes oppositionsallians UNO. Men dessa opinionsmätningar redovisades inte i massmedia, åtminstone inte i Sverige.

Varför skiljde övriga undersökningar ut sig så, till sandinisternas fördel? En förklaring kan vara att dessa undersökningar i huvudsak utfördes av en sandinistisk fältorganisation i Nicaragua. Det gör det möjligt att vissa av de tillfrågade nicaraguanerna inte vågade tala om vilket parti de tänkte stödja.

Särskilt undersökningsinstitutet från Costa Rica, CID, är beprövat i Centralamerika. Sedan starten 1977 har man gjort 600 opinionsundersökningar i Mellanamerika. Varför inte massmedia återgav dessa siffror kan man fråga sig.

Så här i efterhand, när sanningen har gått upp för både allmänhet och massmedia, borde man åtminstone göra en rannsakan. Varför har inte dagstidningar i detta land, eller radions Kanalen eller TVs Magasinet tagit upp frågan? Hur kunde vi vara så vilseledda om den nicaraguanska opinionen? Men så sker inte, i stället fortsätter man att måla den sandinistiska bilden.

I den här artikeln tänker jag i första

hans beskriva den falska bild av Nicaragua som vi fått under många år, och inte närmare gå in på medias hjälp (undantag finns) att teckna valnederlaget i sandinistfärger.

Kriget mot Contras

Kriget mot Contrasrebellerna har naturligtvis tagit hårt på det nicaraguanska samhället. Enligt internationella uppgifter har 12 000 stupat. Sandinisterna använder dock egna siffror, troligen propagandasiffror, och talar om 48 000. Här hemma återges just den siffran.

I de två regioner som berörts mest av Contras har UNO vunnit störst.

Även om kriget varit fasansfullt, och tusentals människor dött, så har krigshandlingarna inte drabbat väsentliga delar av Nicaragua. Så har exempelvis huvudstaden Managua inte berörts. Överhuvudtaget tycks Contrasgerillan varit relativt annorlunda i sin krigföring jämfört med normal gerillakrigföring. Man har gjort råder in i landet, framför allt från Honduras.

Om kriget i Nicaragua är den främsta orsaken till den ekonomiska kollapsen, så borde grannlandet El Salvador ha kollapsat än mer. Där har gerillakriget dels medfört 70 000 döda (internationella uppgifter) dels berört El Salvadors centrala delar. Men där har den ekonomiska utvecklingen varit mycket bättre än i Nicaragua.

I propagandan talade sandinisterna om att folket i de områden som Contras angrep var särskilt sandinistvänliga; jag kommer ihåg en opinionsmätning, där

mer än 60 procent av befolkningen stödde sandinisterna. Men det var uppenbarligen i en "riggad" opinionsmätning. För i valresultaten kan vi se att i de två regioner som berörts mest av Contras har UNO vunnit störst.

Under de senaste två åren har Contras gerillakrigföring varit mycket begränsad. Det har nog varit beklagligt för Daniel Ortega, som gärna skulle vilja visa upp en hårdare konfrontation än vad han nu förmodade inför valet. Så under 1988 och -89 betydde inte kriget särskilt mycket för den nicaraguanska ekonomin, annat än att militären drog mycket pengar. Dock skall noteras att militärkostnaderna, som andel av statsbudgeten, minskat från drygt 50 till nu 35 procent.

Trots det begränsade kriget under senare år, trots de minskade militärkostnaderna, så har den ekonomiska utvecklingen fortsatt utför.

Urusel ekonomi

Hur dålig är den nicaraguanska ekonomin?

Det är inte svårt att finna ganska entydiga svar på denna fråga. Sverige har nämligen i samarbete med Nicaraguas regering tagit fram den så kallade Lance-Taylor-planen. Den visar att på tio år har den genomsnittliga inkomsten minskat med 90 procent: Det måste vara något av världsrekord, att kunna sänka inkomsterna med hela 90 procent.

Genom bidrag, prisregleringar, etc har dock konsumtionen kunnat hållas något högre. Den ligger på ungefär en tredjedel jämfört med 1979, då sandinisterna tog över efter att ha störtat Somozadiktaturen.

Noteras skall dock att bruttonationalprodukten inte sjunkit lika kraftigt, utan bara med 50 procent.

Skillnaden mellan minskad BNP och minskad konsumtion är det utrymme som sandinisterna och, vilket skall tillstås, även kriget lagt beslag på.

Att sandinisterna verkligen skott sig på folkets bekostnad kunde jag notera, vid ett besök i början på det här året. En del talade om hur sandinistledares barn kördes av privatchaufförer. Själv kunde jag se hur vicepresidenten till sina valmöten åkte i en liten karavan, bestående av sju splitternya Toyota-vans, till ett värde av ett antal miljoner svenska kronor. I hastigheten försökte jag räkna om hur mycket detta betydde i form av nicaraguanska årslöner. Det blir dryga 20 000 för den fordonsgrupp som vicepresidenten använder sig av. Daniel Ortegas eskort är säkert ännu mycket större, men den fick jag inte tillfälle att se.

Hjälper vi Nicaragua?

Det kanske kan verka förmätet att fråga om vi hjälper Nicaragua. Det borde väl vara självklart att om Sverige använder 350–400 miljoner kronor under innevarande år till att stödja Nicaragua på olika sätt, så måste detta komma landet till godo. Detta är dock mera tveksamt, åtminstone till vissa delar.

Sverige har ett varubistånd i storleksordningen 100 miljoner kronor på årsbasis som skall hjälpa till att förbättra den nicaraguanska bytesbalansen. Men dessa pengar har tydligen gått direkt in i sandinistföretag, och säkert därifrån till sandinisternas partikassor. SIDA har försökt kontrollera pengarna, men detta har

inte gått. Ändå fortsätter den svenska hjälpen.

Det skulle vara mycket intressant att få en oberoende revisorsgrupp, som helst bör vara spansktalande, att gå igenom den svenska hjälpen till Nicaragua. I dag, innan Violeta Chamorro tillträtt presidentämbetet, är detta inte möjligt. Det går inte att få insyn i sandinisternas/nicaraguanska statens papper. Men efter den 25 april är detta säkert möjligt.

De officiella svenska kontakterna

Hur är det med Sveriges officiella kontakter med olika grupper i den nicaraguanska samhället? Precis som vilket kommunistiskt land som helst, så har Sverige enbart haft kontakter med sandinisterna.

Det gäller inte bara den offentliga administrationen, utan företagare och fackföreningar.

Det finns dels en sandinistisk fackföreningsrörelse, dels en oberoende. Båda har ungefär lika många medlemmar, cirka 120–140 000. Men Sverige har bara hållit kontakt med sandinisternas fackförening.

Den fristående fackföreningsrörelsen, till vilken socialdemokratiska CUS hör, har inte hört av några svenskar. Åtminstone inte några officiella representanter. Det kunde dess generalsekreterare, Alvin Guthrie Rivers, berätta för mig. Officiella Sverige skyr det fristående facket som pesten, menar han. (I dag kanske det är annorlunda.)

Inte ens för ett år sedan, när 16 av CUS medlemmar fängslades för sina åsikters skull, reagerade någon från svensk sida. Här hemma i vårt land är det svårt att följa vad som händer i Nicaragua, men

den svenska representationen är ju relativt omfattande, och borde väl notera vad som händer i landet.

Inte heller med den representativa organisationen för de privata företagarna, COSEP, har Sverige haft några riktiga kontakter. Då och då har visserligen någon ur COSEPs ledning inbjudits på en invigning eller ett cocktailparty, men man har känt hur Sverige velat hålla de privata företagarna "på armlängds avstånd". Detta framhöll COSEPs ordförande Gilberto Quadera när vi träffades i Managua.

Valkampen

Egentligen är det otroligt att UNO har vunnit, med tanke på vilket svårt läge oppositionen hade.

Visserligen har internationella observatörer sagt att valrörelsen kunde fortgå på ett demokratiskt sätt, men detta är mycket tveksamt. UNOs valmöten stördes inte på det sätt som man befarat, men repressionen fanns ändå.

Vanligt folk vågade inte tala om att de sympatiserade med UNO, då riskerade de att brännmärkas på ett eller annat sätt. Det är nog en av förklaringarna till varför många opinionsinstitut fick så galna svar. Det är också ett av skälen till varför vi inte i dag ser någon segeryra i Nicaragua. UNO-anhängare, trots att de är i majoritet, är rädda för sandinisterna och vågar inte högljutt deklarerera sin segerglädje.

Dessutom sökte sandinisterna tvinga UNO-kandidater på valsedlarna att hop-

pa av. Under min vistelse i Nicaragua fick jag höra flera exempel på personer som blivit hotade. De riskerade att bli uppsagda på sitt jobb, deras barn kanske inte skulle få gå i den bättre skolan etc. Ett antal hundra tog också sin Mats ur skolan, och detta sökte sandinisterna använda som ett argument i valet. Daniel Ortega menade att UNO var en bedräglig allians, som lanserade kandidater som inte ville bli valda.

Under valrörelsen gällde fortfarande censurlagar. Regeringen kunde när som helst ha stängt oppositionens tidning La Prensa. I samtal med chefredaktören där, Christiana Chamorro, dotter till segraren Violeta Chamorro, intygade hon visserligen att man inte tog något intryck av denna censurlag. Mycket talar dock för att så skedde, eftersom man inte nämnde att Daniel Ortega höll på att skiljas (svårt i ett katolskt land) och inte heller de internationella pressuppgifterna om att Daniel Ortega och hans bror Humberto Ortega hade miljonbelopp i dollar i schweiziska banker.

Bilden i dag

I artikeln ovan har jag bara kunnat måla en del av de bilder som man får av ett besök i Nicaragua. Det är en bild som inte alls stämmer med den bild vi får i Sverige.

Inte heller efter UNOs jordskredsseger får vi en korrekt information om Nicaragua här i Sverige, men den kanske kommer.